

МЕТОДИКА. ПРАКТИКА. ДОСВІД

УДК 371.03 + 371.046.14 + 81'23

М. С. Богачик

РОЗВИТОК ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій призвів до інформатизації усіх галузей суспільного життя. О. І. Руденко-Моргун у своїй статті „Комп’ютерні технології як нова форма навчання” пише: „...ми живемо в столітті інформаційної, комп’ютерної революції, що почалася в середині 80-х років і дотепер продовжує нарощувати темпи. Ось її основні віхи: поява персонального комп’ютера, винахід технології мультимедіа, впровадження в наше життя глобальної інформаційної комп’ютерної мережі Інтернет. Усі ці нововведення легко й непомітно ввійшли в життя: вони широко використовуються майже в усіх професійних сферах й у побуті” [1, с. 12]. Не оминув цей процес і систему освіти, оскільки вона не може бути незалежною від суспільного та політичного устрою держави і за всіх часів відгукувалася на соціальне замовлення. Інформатизація загальноосвітніх навчальних закладів відкриває нові потенційні можливості для удосконалення процесу навчання.

Т. Сергєєв, В. Шемберко зауважують, що комп’ютер у навчальному процесі використовується як:

- 1) засіб наочності;
- 2) елемент управління навчальним процесом;
- 3) інтерактивний засіб пізнавальної та пошукової діяльності, направлений на творчий розвиток учнів;
- 4) засіб автоматизації процесу навчання і контролю за його результатами [2, с. 10].

Однак існує низка труднощів, пов’язаних із застосування інформаційних технологій (ІТ) у навчальному процесі:

- несформованість інформатичної компетентності вчителів-предметників та учнів;
- значна вартість матеріального забезпечення;
- відсутність повноцінного програмного забезпечення;
- нерозуміння усіх можливостей інформаційних технологій;
- небажання відходити від традиційних методів навчання.

Аналіз наукових досліджень. Сучасна концепція інформатизації освіти базується на працях Б. Алганіна, Б. Кисельова, С. Ландо, І. Орешкова, Б. Семянінова, Д. Черешніна та ін. Сьогодні цією

проблемою плідно займаються такі вчені, як: Н. Абакумова, А. Зав'ялов, В. Каптелін, О. Матвієнко, І. Новік, І. Роберт, Г. Тамм, О. Тихомиров, О. Смоляннінова, С. Янковський та ін.

Питаннями педагогічних та теоретичних аспектів застосування інформаційних технологій у навчальному процесі займалися Н. Басов, Б. Бесєдіна, С. Ветров, Ю. Горошко, М. Жалдак, Ю. Жук, В. Загвязинський, М. Кларін, В. Монахов, Н. Морзе, Е. Носенко, А. Пеньков, Є. Полат, Ж. Поплавська, С. Раков, Ю. Рамський, Л. Руденко-Моргун, Д. Степанченко, В. Тинний, В. Хоменко, О. Шиян, В. Шукшунов та ін.

Питання інформатичної компетентності досліджували В. Акуменко, Н. Баловсяк, М. Головань, М. Жалдак, О. Зайцева, С. Заславська, С. Каракозов, В. Козакова, П. Лузан, Е. Лузик, О. Митник, Н. Насирова, Л. Петухова, В. Рибальський, А. Семенов, П. Сікорський, Н. Таїрова, Н. Тверезовська, О. Толстих, М. Холодна, П. Щербань та ін.

Однак проблема розвитку інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів на уроках іноземної мови і досі залишається мало дослідженою, оскільки серед педагогів та науковців існує думка, що це завдання має вирішувати насамперед вчитель інформатики.

Мета статті – довести необхідність застосування інформаційних технологій на уроках іноземної мови для ефективного розвитку інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання статті. Обґрунтувати доцільність застосування інформаційних технологій на уроках іноземної мови з метою ефективного розвитку інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів. Проаналізувати позитивні та негативні аспекти такого навчання.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правові документи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України вимагають від учителів загальноосвітніх навчальних закладів застосовувати сучасні інформаційні технології у навчальному процесі. Модернізація системи освіти з урахуванням вимог сучасного інформаційного суспільства передбачена постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2002 р. [3]. Відповідно до цієї постанови всі вчителі повинні оволодіти основами інформаційних технологій і методикою їх використання у професійній діяльності. На III Всеукраїнському з'їзді працівників освіти Міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Табачник також акцентував увагу на важливості опанування інформаційних технологій вчителями. Зокрема він наголосив: „...важливим завданням усіх педагогів є ліквідація «комп'ютерної малописьменності...»» [4, с. 3].

Активне впровадження інформаційних технологій у навчальний процес має низку переваг:

– сприяє інтенсифікації навчального процесу за рахунок різноманітності завдань, збільшення обсягу навчального матеріалу та

заощадження часу на його вивчення;

– забезпечує зростання результативності навчання, оскільки знання закріплюються повніше, глибше та міцніше за допомогою ефективної наочності, що поєднує колір, звукову мову, анімацію, графіку), тобто відбувається синкретичне навчання (одночасне сприймання навчального матеріалу за допомогою органів зору та слуху);

– підвищує мотивацію, свідомість та інтерес до вивчення того чи іншого навчального предмету і сприяє активному включенню кожного учня у навчальний процес, дозволяючи практично застосувати знання, уміння та навички;

– сприяє розвитку самостійності, творчості, відповідальності, наочно-образного, просторового, логічного мислення, уяви, фантазії, спостережливості, самоконтролю, самокорекції тощо;

– комфортна атмосфера допомагає подолати „психологічний бар'єр” (страх зробити помилку, сором'язливість, невміння вголос висловлювати свої думки, дефекти вимови тощо);

– дає можливість індивідуалізації навчання, оскільки звертається увага на індивідуальні психологічні особливості кожного учня (особливості пам'яті, сприймання, мислення, реакції, відтворення);

– відбувається автоматизація тих чи інших навичок діяльності, оскільки комп'ютер дозволяє повторювати необхідний матеріал стільки разів, скільки потребує кожен конкретний учень;

– сприяє диференціації навчання, тобто кожен учень має можливість обирати певний рівень складності навчального матеріалу та працювати у власному сприятливому режимі;

– створює сприятливі умови для організації самостійної роботи;

– дає можливість підготовки актуальних, сучасних дидактичних матеріалів, використовуючи можливості Інтернет-мережі та адаптувати існуючі навчальні матеріалів до комп'ютерних умов навчання;

– забезпечує об'єктивний всебічний (індивідуальний, фронтальний, попередній, поточний, тематичний, підсумковий, заключний) контроль із меншими витратами часу, оскільки відбувається одночасна перевірка усіх учнів, а це дає можливість для творчості, а також впровадження експериментальних досліджень;

– відбувається моніторинг навчальних досягнень кожного учня, накопичення та аналіз статистичної інформації (загальна картина успішності кожного учня – кількість помилок, правильних/неправильних відповідей, тривалість затраченого часу на те, чи інше завдання), і на основі такого аналізу відбувається розгалужена послідовність навчання;

– дає можливість для координації навчального процесу;

– забезпечує швидкий зворотній зв'язок;

– сприяє формуванню інформаційної культури та

інформатичної компетентності;

– створює умови для реалізації компетентнісного підходу.

Однак, говорячи про позитивні моменти впровадження інформаційних технологій у навчальний процес, спробуємо об'єктивно визначити і негативні наслідки:

1) сприймання дитиною комп'ютера не як засобу навчання, а лише як форму розваги;

2) відсутність взаємодії з джерелом інформації;

3) деякі втрати в сфері комунікативних вмінь, оскільки «реакції» комп'ютера в достатній мірі передбачувані і не потребують гнучкості;

4) широкий доступ школярів до будь-якого виду інформації;

5) читання тексту з монітору більше стомлює, ніж читання підручника.

Тому перед педагогами постає важливе завдання – доцільно застосовувати інформаційні технології, викладаючи ті чи інші предмети, і враховуючи усі позитивні та негативні аспекти такого навчання. Для цього необхідно володіти інформатичною компетентністю не лише вчителям-предметникам, але й учням.

Спираючись на наші попередні дослідження цієї проблеми, ми схильні вважати, що „...інформатична компетентність – це така характеристика особистості, яка передбачає здатність людини орієнтуватися в інформаційному просторі та оперувати інформаційними даними за допомогою активного застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для ефективного виконання професійних обов'язків” [5, с. 16].

Завдання розвитку інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів знаходить своє відображення в конкретних функціях:

– пізнавальна (гносеологічна) функція, що сприяє систематизації знань, пізнанню і самопізнанню людиною самої себе;

– комунікативна функція, яка забезпечує процес спілкування за допомогою інформаційних технологій;

– адаптивна функція, яка дозволяє адаптуватися до умов життя і діяльності в інформаційному суспільстві;

– нормативна функція, яка проявляється як система норм і вимог в інформаційному суспільстві;

– оцінна (інформативна) функція, яка формує і активізує вміння учнів орієнтуватися в потоках різноманітної інформації, виявляти і розрізняти відому і нову, оцінювати значиму і другорядну інформацію;

– розвивальна функція, яка дозволяє формувати активну самостійність і творчість у навчальній діяльності учня, що веде до самореалізації та самоактуалізації.

Як свідчить практика, всі функції тісно взаємодіють між собою, переходять одна в іншу й фактично представляють єдиний процес.

Безпосередній розвиток інформатичної компетентності відбувається у процесі вивчення інформатики. Однак із активним впровадженням інформаційних технологій у навчання різних предметів, зокрема і гуманітарного і природничого циклів, постає питання удосконалення інформатичної компетентності на всіх уроках.

Спробуємо з'ясувати яким чином відбувається розвиток інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів на уроках іноземної мови.

За допомогою інформаційних технологій можна ефективно вирішувати цілу низку дидактичних завдань, які виникають у процесі навчання іноземної мови. Зокрема інформаційні технології сприяють:

- формуванню навичок та вмінь читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі Інтернет різного ступеня складності;
- удосконаленню вміння аудіювання на основі автентичних звукових текстів;
- виробленню вмінь монологічного та діалогічного мовлення на основі проблемного обговорення матеріалів із мережі Інтернет;
- розвитку вмінь писемного мовлення, оскільки учні індивідуально та письмово готують відповіді партнерам, беруть участь у підготовці рефератів, написанні творів, есе тощо;
- поповненню активного та пасивного словникового запасу лексику сучасної іноземної мови, що відображає певний етап розвитку культури нації, соціального та політичного устроїв суспільства;
- ознайомленню з країнознавчим матеріалом, що включає етикет, особливості мовленнєвої поведінки різних народів в умовах спілкування, а також особливості культури, традицій країни, мова якої вивчається;
- формуванню мотивації іншомовної діяльності учнів на основі систематичного використання «живих» матеріалів, обговоренню не тільки запитань до текстів підручника, а також «гарячих» проблем, які цікавлять кожного [6, с. 14];
- створенню неформальної дружньої сприятливої атмосфери навчання, яка допомагає здолати мовний бар'єр, страх помилитися чи неправильно вимовити слово тощо;
- підвищенню мовної компетенції за рахунок комунікації електронною поштою, текстовими та голосовими чатами з носіями мови;
- участі у телекомунікаційних міжнародних проектах, конкурсах, олімпіадах, тестуванні, публікації власних творчих робіт та науково-дослідницькій діяльності.

Використання сучасних інформаційних технологій на уроках іноземної мови потребує наявності: 1) персонального комп'ютера; 2) програмного забезпечення; 3) прямого доступу до освітніх сайтів мережі Інтернету.

Можливість урізноманітнити навчальний процес з іноземної

мови та підвищити мотивацію старшокласників дають різні види програмного забезпечення: комп'ютерні словники; електронні енциклопедії; програми комп'ютерного перекладу; автоматизовані навчальні курси; комп'ютерні мовні ігри; автоматизовані тестові системи.

Надзвичайно великі можливості вивчення іноземної мови забезпечує мережа Інтернет. Сучасні пошукові системи інформації (Alta Vista – www.altavista.com., Yahoo – www.yahoo.com., Infoseek – <http://infoseek.go.com>./, Hot Bot – <http://hotbot.lycos.com>./, Google – <http://groups.google.com>./, Rambler – www.rambler.ru., Апорт – <http://aport.ru>./, Яндекс – <http://yandex.ru>./, UKR.net. – <http://www.ukr.net>./) дають можливість користувачеві мережі за лічені секунди знайти необхідну інформацію.

Для роботи в Інтернеті застосовують програми Internet Explorer, Opera, Mozilla та ін., які дозволяють використовувати всі можливості мережі для вивчення іноземної мови, зокрема:

1) переглядати текстову інформацію в Інтернеті як англійською, так і російською та українською мовами;

2) встановлювати голосовий та візуальний зв'язок із співрозмовником за допомогою цифрової камери, мікрофону та мобільного телефону, організувати конференцію, спільно з іншими користувачами, працювати над текстом в редакторі Word;

3) відправляти та отримувати електронну пошту;

4) демонструвати відеофільми, відтворювати звуки, оживляти малюнки, реалізувати можливості мультимедіа в Інтернеті через програми ActiveMovie, Adobe Flash, та Microsoft Silverlight ;

5) спілкуватися в реальному часі з будь-якими користувачем, де б він не знаходився.

Однак для ефективної організації навчання іноземної мови із застосуванням інформаційних технологій старшокласникам загальноосвітніх навчальних закладів необхідно формувати інформаційну компетентність. А саме:

1) вміти правильно користуватися клавіатурою і маніпулятором «мишка»; навчитися визначати місцезнаходження потрібного файлу; виконувати операції над файлами та папками, передбачені в операційній системі; знаходити необхідну довідкову інформацію; користуватися антивірусними програмами; користуватися програмами-архіваторами;

2) запускати на виконання текстовий редактор; зчитувати текст із зовнішніх носіїв; працювати з текстовими файлами; виконувати основні операції при роботі з об'єктами в середовищі текстового редактора; редагувати, виділяти та вилучати фрагменти тексту; копіювати, переносити фрагменти тексту, замінювати один фрагмент тексту іншим, здійснювати пошук контекстів; вставляти графічні об'єкти і таблиці в текст; знаходити текстові файли за різними ознаками: ім'ям, датою створення, автором, вмістом, обсягом тощо; оформляти належним чином типові документи, реферати, статті, тези виступів; роздруковувати текст;

3) завантажувати програму для створення презентацій; створювати слайди; створювати інтерактивний інтерфейс презентації; створювати освітню презентацію з різних шкільних дисциплін; демонструвати створену презентацію; копіювати презентації на дискети;

4) завантажувати табличний процесор; виконувати операції з файлами, де зберігаються електронні таблиці; вводити тексти, числові дані та формули до таблиці; виконувати елементарні операції над табличними даними; будувати діаграми та графіки на основі табличних даних; здійснювати впорядкування та пошук даних в таблицях;

5) запускати на виконання програму роботи з електронною поштою; складати, редагувати, відправляти й одержувати через комп'ютерну мережу електронні листи; давати відповідь на електронні листи; користуватися адресною книгою; приєднувати до електронних повідомлень файли різних типів; перекодувати повідомлення, одержані електронною поштою; запускати на виконання програму-браузер; вводити з клавіатури адресу потрібної веб-сторінки; переглядати гіпертекстові сторінки; створювати закладки на потрібних веб-сторінках; здійснювати пошук потрібної інформації в мережі Інтернет, використовуючи пошукові сервери; змінювати вид кодування веб-сторінок при роботі з програмами-браузерами; копіювати інформацію з веб-сторінки; знаходити потрібний форум і брати участь у веденні дискусії; виконувати тестові завдання в режимі on-line; користуватися електронною енциклопедією;

б) працювати з навчальними комп'ютерними програмами з іноземної мови (наприклад, англійської мови: «Triple Play Plus in English», «English Gold», «Professor Higgins», «English Platinum», «Bridge to English», «English on Holidays», «Sing and Learn English», «Learn and Speak English» та ін.)

Таким чином, застосування інформаційних технологій на уроках іноземної мови сприяє не лише розвитку мовних компетентностей, а й формуванню інформатичної компетентності. Використання такого підходу до навчання ініціює своєрідну інтеграцію занять іноземної мови та інформатики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Застосування інформаційних технологій на уроках іноземної мови сприяє не лише формуванню іншомовної комунікативної, а й розвитку інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів, оскільки у процесі такого навчання учні застосовують знання, уміння та навички, здобуті на уроках інформатики. Однак існує низка проблем, пов'язаних із впровадженням інформаційних технологій в навчальний процес. Зокрема гостро постають питання формування інформатичної компетентності вчителів-предметників та учнів, розробки ефективного програмного забезпечення з різних навчальних дисциплін, що і є перспективним напрямком подальших досліджень.

Список використаної літератури

- 1. Руденко-Моргун О.** Комп'ютерні технології як нова форма навчання / О. Руденко-Моргун // Іноземні мови в школі. – № 2. – 2001. – С. 12. **2. Маркус Н.** Інформатика та інформаційні технології в освіті / Н. Маркус // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2001. – № 4. – С. 4. **3. Постанова** Кабінету Міністрів України від 28 березня 2002р. № 379 Про затвердження державної програми „Вчитель” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/images/.../KMU_379.doc. **4. III Всеукраїнський з'їзд** працівників освіти // Рідна шк. – № 11 (983). – 2011. – С. 3. **5. Богачик М.** Розвиток інформатичної компетентності майбутніх учителів у процесі навчання в педагогічному університеті / М. Богачик // Педагогіка та психологія. Наук. вісн. Чернівецьк. ун-ту. – 2011. – № 569. – С. 12 – 19. **6. Полат Е.** Інтернет на уроках іноземного мови / Е. Полат // Иностранный язык в шк. – 2001. – № 2. – С. 14.

Богачик М. С. Розвиток інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі навчання іноземної мови

У статті обґрунтовано доцільність застосування інформаційних технологій на уроках іноземної мови з метою розвитку інформатичної компетентності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів. Висвітлюються дидактичні аспекти організації навчального процесу з використанням інформаційних технологій. Аналізуються основні форми роботи, переваги та недоліки такого навчання.

Ключові слова: інформатична компетентність, інформаційні технології, інформатизація, іноземні мови, старшокласники, навчальний процес.

Богачик М. С. Развитие информатической компетентности старшекласников общеобразовательных учебных заведений в процессе учебы иностранного языка

В статье обоснованно целесообразность применения информационных технологий на уроках иностранного языка с целью развития информатической компетентности старшекласников общеобразовательных учебных заведений. Освещают дидактические аспекты организации учебного процесса с использованием информационных технологий. Анализируются основные формы работы, преимущества и недостатки такой учебы.

Ключевые слова: информатическая компетентность, информационные технологии, информатизация, иностранные языки, старшекласники, учебный процесс.

Bogachik M. S. The development of information competence of senior pupils of general educational establishments in the process of foreign language's studies

In the article grounded expedience of application of information technologies on the lessons of foreign language with the purpose of development of information competence of senior pupils of general educational establishments. The didactics aspects of organization of educational process light up with the use of information technologies. The basic forms of work, advantage and disadvantage of such studies are analysed.

Keywords: information competence, information technologies, informatization, foreign languages, senior pupils, educational process.

Стаття надійшла до редакції 09.05.2012 р.

Прийнято до друку 25.05.2012 р.

УДК 378.4 : 004

В. В. Зінюк, Т. М. Кудіна, А. П. Кудін

ІНТЕРАКТИВНІ ДІАЛОГИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ В PRODUCER MS

В останні роки спостерігається підвищений інтерес іноземних громадян, особливо з Азії, до здобуття вищої освіти в Україні. Для вивчення української мови як іноземної з початкового рівня бракує навчально-методичного забезпечення, яке відповідало б вимогам часу. Саме тому актуальною є розробка навчально-методичних комплексів, що спрямовані на вирішення цього питання.

З іншого боку, слід зазначити, що сучасні методи викладання навчальних дисциплін давно вийшли за рамки традиційних паперових підручників та посібників [1, с. 18; 2, с. 23; 3, с. 12; 4, с. 53; 5, с. 29]. І в навчанні все частіше, і все з більшою віддачею використовуються засоби ІКТ, оскільки вони дозволяють досягати високого рівня наочності й інтерактивності. Проте існуючі навчальні засоби не завжди можуть задовольнити викладача з його специфічними методами і підходами до навчання. Тому однією з перспективних моделей викладання з використанням мультимедіа є використання інструментальних програм та апаратних засобів для розробки мультимедіа-продуктів з контентом власного виробництва, який відповідав би навчальному плану викладача. В даній роботі описана спроба створення таких навчальних продуктів з української мови як іноземної для слухачів навчально-підготовчого відділення НПУ імені М.П.Драгоманова.

У першому семестрі навчального року, коли в іноземних слухачів формуються перші мовленнєві навички з української мови, однією з складових будь-якого уроку, як правило, є умовно-комунікативні та комунікативні вправи. Традиційно для організації